

Tichá oslava

Ženy, které utvářely skauting

Místností se line vůně čerstvě pečené bábovky a dobrého čaje. Kromě čajového servisu a porcelánové cukřenky je po stole rozesteto několik lístků, pohlednic, výstřižků z novin a časopisů, deníků a kronik – vzpomínky na drobné i nevšední události. Vše je nachystáno na tichou oslavu. Kolem jednoduše, ale pečlivě upraveného stolu sedí ženy, dámy i mladé dívky. Některé se možná vidí poprvé, přesto už teď vědí, že k povídání toho mají až až. A nejen k povídání, s tichým úsměvem prozatím mlčí, protože ví, co je za nimi. Pozorně naslouchají ozvěnám dnešního světa. Právě takto, nenápadně a tiše, by možná oslavily sto let ženy, které proplély skautské hnutí dívčím elementem. Významné dámy dívčího skautingu...

„Nechtěla jsem tvořit hned v zárodku něco zcela odlišného, speciálně dívčího – cítila jsem, že základy junáctví jsou tak skvělé, že musí být společně hochům i dívkám zároveň,“ napsala o počátcích dívčího skautingu PhDr. Anna Berkovcová v roce 1946 do zvláštního čísla časopisu Činovník. Jak tedy před sto lety vypadal dívčí skauting? Co bylo pro dívky impulsem k tomu, aby i ony vyrazily do přírody? A co se s dívčím skautingem dělo v průběhu 20. století? Jaké byly ženy, které utvářely podobu českého skautingu?

...Tiché oslavy by se jistě účastnily mnohé, na několik z nich vzpomeňme i jmenovitě: Popelka Biliánová, Anna Berkovcová, Vlasta Štěpánová-Koseová, Milka Milčicová. Ke stolu by jistě přisedly i další: Dagmar Skálová, Jarka Pešková, Dagmar Burešová, Janka Pfejferová či Vlasta Macková, Heda Kaufmannová a další. První povídání by se jistě točilo kolem toho, jak to celé vlastně začalo...

Všechny jsme šly za ní

Vlasta Štěpánová studovala počátkem 20. století dívčí lyceum v pražských Holešovicích. Patřila tehdy mezi průkopnice, protože studium dívek ještě zdaleka nebylo samozřejmostí. S myšlenkou skautingu se seznámila díky svému příteli Vašku Jelenovi, vůdci 2. pražského oddílu. Spolu s ním přesvědčila svou bývalou profesorku Annu Berkovcovou, aby se společně začaly věnovat skautingu pro dívky, a to modernějším způsobem. České země totiž první pokus o dívčí skautování měly již za sebou. Zasloužila se o něj spisovatelka Popelka Biliánová. Její myšlení však bylo ještě uvězněno spíše v rámci století 19. než 20., odmítala třeba táboření pod stany.

Aktivní skupina dospívajících dívek a mladých žen se pod vedením A. B. Svojsíka a dalších postupně seznamovala s mladou českou formou skautingu a již v létě 1915 se nadšeným dívkám kolem Anny Berkovcové a Vlasty Štěpánové podařilo uspořádat první dívčí tábor.

Evička Měřínská
Ředitelka knihovny, instruktorka Gemini, náčelní Junáka. Bavi jí historie 20. století, literatura, rozhovory s hloubkou, výlety a procházky.

Marie Novotná
Diplomatka, instruktorka Gemini, vedoucí 18. střediska Kruh Praha. Bavi jí historie 20. století, podílela se na projektu Paměť národa a Skautské století, ráda tancuje a naslouchá lidem.

Gemini vůdcovský kurz a instruktorská škola v jednom založená na sdílení zkušeností a učení se navzájem www.gewiki.cz

Ladislav Filip – Brácha, první vůdce Svojsíkova oddílu, v roce 1970 zavzpomínal na jubilejním srazu skautek v Roztokách právě na první dívčí průkopnice takto:

„Vybraly jste první bitvu, když jste přiměly civilizovaný svět, aby ženě přiznal rovnoprávnost v životě, ve vedení rodiny i ve volbě životního povolání. Vaše babičky tuto bitvu vítězně vybojovaly jako skautky, ne jako sufražetky. Co tedy zbývá pro vás? Je tu další bitva, a těžší: ukázat mužům, že jejich způsob, jak řídit veřejné věci na zeměkouli, zklamal. (...) Vezměte jim kormidlo z ruky a pokuste se řídit svět k lidskému štěstí pomocí lásky, jak ji zná žena a matka.“

Vlasta Štěpánová, provdaná Koseová, se stala faktickou zakladatelkou a vůdčí osobností dívčího skautingu. Přestože v osobním životě to neměla lehké, dcera trpěla vadou sluchu a manžela za války popravili nacisté, dokázala aktivně pracovat ve prospěch společnosti doma i v zahraničí, a to nejen jako skautka. Vlasta Macková, náčelní Junáka po druhé obnově, na ni vzpomíná: *„Neslyšeli jsme ji nikdy velet, ale všechny jsme šly za ní.“* Byla jednou z prvních žen, které dokázaly žít 20. století emancipovaně a svobodně. Obstála před nároky, které zůstávaly z doby minulé, i před těmi, které přinesla doba nová. Zůstala příjemnou dámou dobrých způsobů, zároveň však s jasnou vizí své role ve společnosti.

Rakša tábor Radč 1940, Šipka 3

divčí skauting 1915 Klamovka

...Je na čase opět dolít čaj, zakrojít bábovku. Vlasta klopi očí, na její vkus se jí věnovalo příliš mnoho pozornosti. Aby změnila téma, rychle se obrací ke své nejbližší přítelkyni, Vlastě Mackové, jaké vzpomínky má ona?

Sázím lípu, symbol svobodného Československa

Čestná náčelní Junáka Vlasta Macková je živoucí legendou našeho skautingu, prožila téměř celé skautské století. Od dětství měla Vlasta možnost prožívat mezinárodní dimenzi hnutí: v roce 1937 vyhrála konkurz a odplula jako zástupkyně českých skautek do Spojených států na 25. výročí amerického dívčího skautingu. Během slavnostního zahájení zasadila každá delegátka národní strom a tak i Vlasta zasadila lípu: „Sázím lípu, symbol svobodného Československa, jehož skautky slibují jít ve stopách velké Američanky Charlotty Garrigue Masarykové, ženy našeho prvního prezidenta, a tím pomáhati v práci pro světový mír.“ Po druhé světové válce se stala zahraniční zpravodajkou Junáka a i v následujících dobách nesvobody se snažila udržovat kontakt se zahraničím. V roce 1946 se v Praze potkala se světovou náčelní lady Olave, v budoucnu se setkaly ještě několikrát. Při druhé obnově skautingu se nakratičko postavila do čela dívek jako náčelní. Vlasta Macková se vždy snažila, aby byl český skauting v zahraničí vnímán dobře a naopak. Dělá to tak dodnes, třeba svými pravidelnými poselstvími k 22. únoru. Je nositelkou českého nejvyššího skautského vyznamenání pro ženy – Stříbrného trojlístku

Vlasta spočine rukou na krabičce s vyznamenáním, které leží před ní. Stíny v místnosti se dlouží, světla za oknem ubývá. Jedna z žen se bez hluku zvedne a poodejde, aby vyhlédla, co se děje venku. Její tvář je zbrázděná vráskami od starostí a těžkých dob...

Nikdy nelitovala

Po roce 1989 jsme si mohli konečně otevřeně připomenout osudy lidí dušených a ničených režimem, mezi nimi mnoha skautů a skautek. Jednou z nich byla i Dagmar Skálová – Rakša. Hrdá žena, která se nenechala zlomit a zůstala věrná hodnotám, nejen těm bytostně skautským,

ale především lidským: pravdě, odvaze, věrnosti. Rakša se se svým oddílem podílela v roce 1948 na přípravě vojenského státního převratu. Skauti měli zajišťovat spojení mezi povstanci a péči zdravotníků. Pokus o puč byl ovšem prozrazen a Dagmar Skálová 17. května 1949 zatčena. Důvody svého zapojení do odboje později uvedla při nástupu do výkonu trestu. Na předtištěné otázky vězeňského dotazníku odpověděla pouze částečně, avšak bez váhání: Nesouhlasila s hospodářským a politickým vedením státu a vadilo jí, že na vedoucí místa byli dosazováni neschopní jedinci. Vadila jí nesvoboda, z níž plynulo pokřivení lidských charakterů.

Díky své statečnosti a odhodlání většinu skautů během vykonstruovaného procesu zachránila, samotnou ji čekal dlouholetý žalář. „Cestou ze soudní síně mi pak povídá bacharka: ‚Skálová, co jste tak veselá? To jdete domů?‘ Já na ni, že ne, že mám doživotí. Nevěřila mi. A já přitom myslela na kluky z našeho skautského střediska, na ty, kteří snad ve stejné chvíli odcházeli domů.“

I v nelidských podmínkách bojovala za své přesvědčení, které hájila na svobodu. Spolu se skupinou pardubických politických vězeňkyň se pokusila odeslat dopis OSN, ve kterém protestovaly proti lžím v proslovu komunistického předsedy Vlády Viliama Širokého, který v roce 1956 uvedl, že v Československu není politických vězňů. Dagmar Skálová strávila v žaláři 16 let, nikdy se nevzdala a nikdy nežádala o milost.

„A nikdy nelitovala,“ zašeptala Dáša a usmála se na ostatní. Právníčka Dagmar Burešová pokývala hlavou. Venku se mezitím úplně setmělo, čas vyrazit. Na bílém ubrusu zůstalo pár skvrnek od čaje, drobečky a několik výstřížků.

Čistý stůl

Jaké jsou dívky skautky v roce 2015? Liší se od svých vrstevnic z roku 1915? I po sto letech stojí skauting na svých původních základech a ideálech, které vytvářely osobnosti z řad mužů i žen. Vychovává dívky i chlapce prostřednictvím tradičních principů a moderních metod.

Prály bychom si nezapomínat na statečné a moudré ženy, které vdechly hnutí svůj půvab a šarm. Prály bychom si umět u nich hledat inspiraci. Ať už v osobní odvaze vymezit se vůči společnosti a předsudkům, vůči nespravedlivému režimu nebo nepochopení ostatních. Je na nás, kdo přistě přisedne k tiché oslavě kolem kulatého stolu.

LITERATURA, ODKAZY

SKAUTSKÉ STOLETÍ: DOBRODRUŽNÝ PŘÍBĚH 100 LET ČESKÉHO SKAUTINGU.

Praha: Mladá fronta; Junák, 2012.

BŘEČKA, BRUNO. Kronika čs. skautského hnutí. Brno: Brněnská rada Junáka, 1999.

MACKOVÁ, VLASTA. 75. výročí založení dívčího skautingu 1915 – 1990.

Praha: Junácká edice, 1991.

SKAUTSKÉ STOLETÍ [online]. Dostupné z: <http://www.skautskyinstitut.cz/skautske-stoleti/>

PAMĚT NÁRODA [online]. Dostupné z: <http://www.pametnaroda.cz/>

